

12.10.2010

Kehitysvaikutuksia - vuoden 2006 liikekumppanuustukihakemukset

Tässä raportissa on kuvattu vuonna 2006 myönnettyjen liikekumppanuustukien kohteina olleiden projektien toteutus perustuen yritysten seurantaraporteissa antamiin tietoihin. Nämä tuen saajat ovat nyt täyttäneet kaikki raportointivelvoitteensa eivätkä enää tämän jälkeen raportoi edistyksensä operaattorille.

1. Liikekumppanuustukihankkeiden toteutuksen seuranta

Liikekumppanuustuen saajat raportoivat operaattorille seuraavasti:

- Loppuraportti maksatuspyynnön yhteydessä (viimeistään syyskuussa seuraavana vuotena siitä, kun hakemus on käsitelty operaattorin tukikomiteassa),
- Seurantaraportti I (loppuraporttia seuraavana vuonna), sekä
- Seurantaraportti II (ensimmäistä seurantaraporttia seuraavana vuonna).

Raportointivelvollisuus on syntynyt tuen saajalle tuen saajan ja operaattorin välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti. Jos tuen saaja ei ole täyttänyt raportointivaatimuksia, on operaattorilla ollut oikeus vaatia liikekumppanuustuen takaisinmaksua. Näin ollen tuen saajalta, jolle ei suoriteta maksatusta, on vaikea vaatia raportointia.

Seurantaraportointi perustuu asiakkaiden seurantalomakkeissa antamiin tietoihin ja niissä esitetyt asiat ovat näin ollen heidän subjektiivisia mielipiteitään hankkeen toteutuksesta. Annettuja tietoja ei ole erikseen tarkistettu.

Samaa raportointipohjaa käytetään niin suuryritysten investointihankkeisiin, alihankintahankkeisiin kuin pieniin kehitysmalluontihankkeisiin. Jos seurantaraportoinnissa on jätetty vastaamatta joihinkin kohtiin, tai on vastattu että ei ole ollut vaikutusta, ei tilanne välttämättä kuitenkaan ole tämä. On ilmennyt, että yritysten on välillä hankalaa ymmärtää, miten tulisi vastata esim. investointeihin tai työllistämiseen liittyviin kysymyksiin. Seurantaraporttia tullaankin kehittämään edelleen, jotta nämä ongelmat voitaisiin poistaa.

Tässä esitetyt tulokset ovat siis vuonna 2006 liikekumppanuustukea saaneilta yrityksiltä heidän hankkeidensa vuoden 2009 syksyyn mennessä saavutetuista vaikutuksista, heidän itsensä raportoiman mukaisesti.

2. Myönnettyjen liikekumppanuustukihankkeiden kehitysvaikutuksia

Vuonna 2006 vastaanotettiin 43 hakemusta ja 22:lle myönnettiin tukea 1.809.702 euroa. Neljä tuen saajaa ei pyytänyt maksatusta¹ ja näin ollen raportointivaade seurantaraportoinnin osalta koski vain 18 liikekumppanuustuen saajaa. Näille 18 yritykselle maksettiin liikekumppanuustukea 1.041.715,13 euroa. Vuonna 2008 lähetettiin kyseisille 18:lle vuoden 2006 tuen saajalle ensimmäinen seurantaraportointikaavake, ja vuonna 2009 heille lähetettiin toinen seurantaraportointikaavake.

Nämä 18 yritystä raportoivat etabloitumisestaan² operaattorille liitteessä 1 olevan taulukon mukaisesti. Hankkeet, joiden tilanne on ennallaan, eli muutosta edellisestä vuodesta seuraavaan vuoteen ei ole tapahtunut, ovat samassa taulukon kohdassa kuin edellisenä vuotena. Jos muutosta on tapahtunut huonompaan, edellisen vuoden raportointiluokituksen alle on laitettu uusi rivi ja hanke siirretty sille. Mikäli on syntynyt muutosta parempaan, hanke on siirretty ylös jo olemassa olevien hankkeiden luokitukseen.

Vuoden 2009 toisen ja siis viimeisen seurantaraportoinnin perusteella, kymmenen hanketta 18 hankkeesta (56 %) on kolmen vuoden jälkeen hyvissä voimissa. Ensimmäisenä vuonna onnistuneiden määrä oli 13, toisena 11 ja nyt kolmantena 10.

Seurantaraportoinnissa yhdeksän yritystä raportoi investoinneista kohdemaahan. Nämä yhdeksän yritystä ovat investoineet yhteensä 13,9 milj. euroa. Näistä kuusi on yllä mainittuja onnistuneita, toiminnassa olevia hankkeita (joista yksi on vähentänyt toimintaansa) ja kolme on lopettanut toimintansa (yksi vuonna 2008 ja kaksi vuonna 2009). Neljä toiminnassa olevista yrityksistä ei raportoi investoinneista. Näistä yksi on tuontihanke, eikä välttämättä ole vaatinut investointeja, tai yritys ei ole ymmärtänyt raportoida osuudestaan/investoinneistaan, koska kyseessä ei ole ollut oman yrityksen perustaminen. Kaksi ilmoittaa, että vaikka yritys on perustettu ja toimii, investointeja ei vielä ole tehty. Lisäksi yksi palvelua tuottava yritys ei myöskään ilmoita mitään

¹ Lisäksi yksi hanke toteutettiin ilman lk-tukea onnistuneesti, mutta ei ole mukana tilastoinnissa koska maksatusta ei pyydetty.

² Etabloitumista käytetään tässä kattaen kaikki pitkäaikaisen liikekumppanuuden muodot eli yhteisyritys, tytäryhtiö, pitkäaikainen osto- tai alihankintasopimus, huoltoyhtiö, franchise- ja lisensiointisopimus.

investointeja. Palvelua tuottava yritys, kuten alihankintayritys tai kehitysmaatuontihanke, pystyy hyvin toimimaan ilman suomalaisen yrityksen investointeja pelkän käyttöpääoman avulla esim. vuokratiloissa.

Kymmenen yritystä raportoi hankkeen positiivisista työllistämisaikutuksista. Raportoinnin mukaan hankkeet työllistivät yhteensä suoraan 747 henkilöä. Näistä 303 oli uusia työpaikkoja. Liikekumppanuustukihakemusta tehdessään nämä yritykset olivat arvioineet työllistävänsä noin 1300 henkeä. Edellä mainituista yrityksistä kolme, jotka työllistivät yhteensä 16 henkilöä, ovat lopettaneet toimintansa. Yksi yritys on hetkellisesti vähentänyt työvoimaansa 20:sta viiteen ja toinen 62:sta 30:een. Kolme toiminnassa olevaa ei ilmoita työllistämistä lainkaan. Nämä ovat tuontihanke, alihankintahanke sekä yksi yritys, joka on perustettu, mutta tuotannollista toimintaa ei ole vielä aloitettu. Kaksi ensimmäistä toimivat työllistämällä vain välillisesti. Kolmatta pyöritetään Suomesta käsin.

Naistyöntekijöiden määrä on 127 eli 17,7 % työpaikoista. Kahdeksan yritystä on ilmoittanut, että heillä on/oli naisten työllistämiseen ja työoloihin positiivisesti vaikuttavia piirteitä. Samoin kahdeksan yritystä on ilmoittanut, että heillä on/oli sukupuolten väliseen tasa-arvoon positiivisesti vaikuttavia piirteitä. Yritykset eivät ole tarkemmin kuvanneet näitä positiivisia piirteitä, ja näiden kysyminen onkin toinen kehittämiskohta seurantaraporttiin jatkossa.

3. ”Development Impacts of FDI” -tutkimus

Liina Lehtovaaran pro gradu -työnä tekemä tutkimus ”Development Impacts of FDI - some firm level evidence of development impacts of subsidised business partnerships in developing countries” tutki yrityksiä, joille oli vuosina 2006 - 2007 myönnetty liikekumppanuustukea. Alla olevissa vastauksissa on siis mukana myös vuoden 2007 hankkeet, vaikka nämä jättävät viimeisen seurantaraporttinsa vasta vuonna 2010. Tämän jälkeen voidaan uudelleen tarkastella näiden hankkeitten kehitysvaikutuksia.

Liikekumppanuustukea myönnettiin 78 hankkeelle/yritykselle, mutta tutkimus kattaa 74 vastausta yrityksiltä, jotka olivat jättäneet seurantaraportit³. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia eroja kehitysmaetabloitumisessa on selitettävissä sellaisilla tekijöillä kuten

³ Loput neljä oli asetettu konkurssiin tai lopettaneet toimintansa.

hakijayrityksen koko, toimiala, etabloitumisen kohdema, koulutus, teknologian siirto jne.

Kyseessä on todella pieni otos, joka koostuu vain liikekumppanuustukea hakeneista ja saaneista yrityksistä, eikä se näin ollen välttämättä edusta kaikkia Suomesta kehitysmaihin investoivia yrityksiä. Jos vastaukset olisivat kaikilta vuosina 2006 - 2007 Suomesta kehitysmaihin investoinneilta yrityksiltä, voisi siis lopputulos olla toinen. Vastaukset ovat myös subjektiivisia, yritysedustajien itsensä antamia, eikä niitä ole puolueettomasti tarkistettu. On myös huomioitava, että hankkeet saattavat olla aika alkuvaiheessa, eivätkä kehitysvaikutukset välttämättä täten ole vielä kaikilta osin toteutuneet. Varsinkin vuoden 2007 hankkeista monet olivat vielä ensimmäisen seurantaraportin jättämisen aikaan hankkeensa toteutuksen alkuvaiheissa. Lisäksi maailmaa on koetellut samaan aikaan vaikea taloudellinen tilanne, mikä tarkoittaa, että vaikutukset olisivat voineet olla kovinkin toisenlaiset jonakin toisena ajankohtana. Vaikka seurantaraportointia suunnitellessa oli ajateltu, että kolme vuotta olisi riittävä aika, voidaan todeta yleisenä kommenttina vastaajilta, että kehitysmaahan etabloitumisessa toteutus kestää kauemmin kuin oli suunniteltu.

Tutkimuksessa ei ole otettu kantaa siihen, olisivatko hankkeet toteutuneet ilman liikekumppanuustukea. Näin ollen ei voida sanoa, että vaikutukset johtuvat tuesta, vaan ne johtuvat ensisijaisesti investoinneista/etabloitumisesta.

4. Kehitysvaikutuksia

a. Teknologian siirto

Tutkielman oletus oli, että tuotantolaitosten perustamiseen liittyy enemmän teknologian siirtoa kuin muihin etabloitumisiin, ja että suurempien yritysten hankkeissa esiintyy enemmän teknologian siirtoa kuin pienten yritysten hankkeissa. Tutkielman tulokset vahvistavatkin tämän. Tärkein teknologian siirron tapahtumiseen vaikuttava tekijä oli yrityksen koko ja seuraavaksi tärkein toimiala. Myös teknologian siirron ja koulutuksen määrät korreloivat vahvasti keskenään.

b. Koulutus

Tutkielman mukaan sekä yrityksen koko että hankkeeseen liittyvä teknologian siirto vaikuttivat koulutuksen määrään. Tutkielman perusteella suuret yritykset kouluttaisivat vähemmän, mikä vaikuttaa yllättävältä. Osaselitys voi olla, että teknologian siirto

itsessään sisältää jo koulutuksen, eikä koulutusta ole näin ollen raportoitu erillisenä toimintona. Toinen mahdollisuus on, että suuremmat yritykset onnistuvat paremmin rekrytoimaan koulutettua väkeä, eivätkä näin ollen tarvitse suhteessa yhtä paljon lisäkoulusta. Se, että pienemmät yritykset kouluttivat myös silloin kun kyseessä ei ollut teknologian siirtoa ja suuryritykset kouluttivat vain silloin, kun kyseessä oli myös teknologian siirtoa, näyttäisi tukevan tätä. Valmistusteollisuuden etabloitumisissa koulutusta oli enemmän kuin muissa, mikä on odotettua. Mitään linkkiä ei löytynyt kehitysmaaluokitukseen, mikä oli hieman yllättävää. Oletuksena oli, että alempituloisissa kehitysmaissa koulutukseen olisi ollut enemmän tarvetta.

c. Palkka

Yritykset, jotka olivat kouluttaneet henkilökuntaansa, myös maksoivat keskivertoa korkeampia palkkoja. Tutkielman mukaan suurin syy korkeisiin palkkoihin oli halu varmistaa osaavan henkilökunnan pysyvyys. Valmistavat/tuotannolliset yritykset maksoivat korkeampia palkkoja kuin muut, mikä on linjassa sen kanssa, että myös nämä kouluttivat ja siirsivät tietotaitoa enemmän kuin muut. Yrityksen koko korreloi negatiivisesti maksettujen palkkojen tasoon, eli pienemmät yritykset maksoivat keskivertoa korkeampia palkkoja suuryrityksiä useammin.

d. Investoinnit

Tutkielman mukaan yrityksen koko korreloi voimakkaasti siihen, tehtiinkö investointeja vai ei. Suuremmat yritykset olivat todennäköisemmin investoineet kohdemaahan kuin pienet. Investointien määrää DAC-luokitukseen verrattaessa tuloksena oli, että mitä alempi tulotasoluokitus, sen pienempi todennäköisyys investointien tekemiseen. Tämä tukee teoriaa, että maassa on oltava määrätty määrä infrastruktuuria ja toimivaa ympäristöä, jotta voidaan houkuttaa investointeja ylipäättänsä.

e. Työllisyys

Tutkielman mukaan valmistavilla yrityksillä oli suurin suhteellinen työllistävä vaikutus. Yrityksen koko vaikutti kyllä absoluuttiseen työllistämiseen, mutta ei suhteelliseen, vaikka yksi oletama oli, että suuryritykset työllistäisivät suhteellisestikin pieniä enemmän. Myöskään DAC-luokitus ei vaikuttanut suhteelliseen työllistämiseen, eli alhaiseen tulotasoon liittyvä halpa työvoimakustannus ei välttämättä/suoraan voi korvata esim. koulutuksen tai muun vaadittavan infrastruktuurin puuttumista.

f. Valmistusteollisuus

Valmistavan teollisuuden yritykset investoivat todennäköisemmin ylemmän DAC-luokituksen maihin, mikä ei liene yllätys. Maassa tulee olla tarvittava vähimmäistason taloudellinen ja teknologinen kehitys ennen kuin se pystyy houkuttelemaan ulkomaalaisia investointeja.

g. Työntekijöiden oikeudet ja työolosuhteet sekä tietoa/koulutusta työolosuhteista ja työtavoista

Etabloituminen on johtanut siihen, että noudatetaan aikaisempaa paremmin työntekijöiden oikeuksia ja työolosuhteita koskevia kansainvälisiä standardeja erityisesti silloin, kun toimitaan alhaisimpien DAC-luokitusten maissa. Mitä alhaisempi DAC-luokitus, sen suurempi tutkielman mukaan todennäköisyys, että hankkeen myötä enemmän määrin kuin aikaisemmin noudatettiin kansainvälisiä standardeja. Tämä on ymmärrettävää, odotettua ja hyvä, koska näin pystytään korjaamaan työolosuhteisiin liittyviä epäkohtia ja saavuttamaan mittavia kehitysvaikutuksia. Myös valmistavan teollisuuden hankkeilla näytti olevan enemmän korjattavaa kuin muilla, mikä johtunee siitä, että aloitustilanne on ollut heikoin. Yrityksen koko ei vaikuttanut merkittävästi siihen, noudatettiinko aikaisempaa enemmän kansainvälisiä standardeja.

h. Työterveys ja työturvallisuus

Ne yritykset, jotka olivat käyttäneet enemmän rahaa koulutukseen, olivat myös eniten panostaneet kansainvälisten standardien mukaisesti toimiin työterveys- ja -turvallisuusasioissa. Tämä on selvää siltä osin, että mahdolliset puutteet voidaan enimmäkseen korjata investointien lisäksi koulutuksella. Myös mitä alhaisempi DAC-luokitus, sen suurempi todennäköisyys, että näihin asioihin oli panostettu.

i. Tuotteiden/palvelujen laatutaso

Tutkielmassa tarkasteltiin parantuneen laadun suhdetta muihin tekijöihin ja tuloksena oli odotetusti, että hankkeet olivat saavuttaneet parantuneen laatutason sitä todennäköisemmin, mitä enemmän olivat investoineet teknologian siirtoon ja koulutukseen. Näistä kahdesta koulutus oli hieman tärkeämmässä roolissa, mikä on luonnollista.

j. Johto

Yrityksiltä kysyttiin, oliko hankkeeseen kuulunut kehitysmaayrityksen johdon tai johtamistapojen koulutusta ja/tai tietotaidon siirtoa. Valmistavan teollisuuden yrityksillä näytti olevan vahva korrelaatio tämän alueen tietotaidon siirtoon. Myös johdon tietotaidon siirron, teknologian siirron ja korkeampien palkkojen välillä oli selvä yhteys. On hyvä huomata, että niissä yrityksissä, missä oli panostettu tietotaidon siirtoon, maksettiin yleensä myös keskivertoa korkeampia palkkoja.

Yhteenvedona voidaan todeta, että tutkimuksen mukaan suuret yritykset investoivat pieniä todennäköisemmin kehitysmaihin. Huomioitavaa on, että nykyinen ”de minimis”-käytäntö ei täysin mahdollista tämän potentiaalin hyödyntämistä.

Tutkimus näytti myös, että mitä pienempi yritys, sen enemmän panostetaan koulutukseen. Tämä on todennäköisesti välttämätöntä, eli alkutilanne on heikko ja siksi pienemmät yritykset joutuvat pakosta kouluttamaan enemmän. Toisaalta näin ollen näiden hankkeiden kehitysvaikutus on tältä osin suhteessa suurempi.

Pienet ja keski-suuret yritykset myös maksavat todennäköisemmin keskivertoa korkeampia palkkoja.